

دانشگاه پیام نور

حریان‌شناسی شعر معاصر ایران

(رشته زبان و ادبیات فارسی)

www.ketab.ir

دکتر یوسف عالی عباس آباد دکتر صدیقه سلیمانی

سرشناسه	:	عالی عباس آباد، یوسف، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدید آور	:	جریان‌شناسی شعر معاصر ایران: (رشته زبان و ادبیات فارسی)/ تألیف یوسف عالی عباس آباد، صدیقه سلیمانی؛ ویراستار علمی سعید کریمی. تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۷. هجده، ۲۵۴ ص.
مشخصات نشر	:	
مشخصات ظاهری	:	
فروست	:	دانشگاه پیام نور؛ ۲۵۴۵ . گروه زبان و ادبیات فارسی ؛ ۱/۱۵۱.
شابک	:	978 - 964 - 14 - 0593 - 1
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه : ص. [۲۴۷ - ۲۵۴ : همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	:	شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد -- آموزش برنامه‌ای
موضوع	:	Persian poetry -- 20th century -- History and criticism -- Programmed instruction
موضوع	:	شاعران ایرانی -- قرن ۱۳ ق. -- نقد و تفسیر -- آموزش برنامه‌ای
موضوع	:	Poets, Persian -- 19th-20th century -- Criticism and interpretation -- Programmed instruction
موضوع	:	شعر فارسی -- قرن ۱۳ -- تاریخ و نقد -- آموزش برنامه‌ای
موضوع	:	Persian poetry -- 19th century -- History and criticism -- Programmed instruction
موضوع	:	شعر فارسی -- قرن ۱۳ ق. -- ۱۴ -- تاریخ و نقد -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
موضوع	:	Persian poetry -- 19-20th century -- History and criticism -- Examinations, questions, etc. (Higher)
شناسه افزوده	:	سلیمانی، صدیقه، ۱۳۵۲ -
شناسه افزوده	:	کریمی، سعید، ۱۳۵۷ - (ویراستار)، ویراستار
شناسه افزوده	:	دانشگاه پیام نور
شناسه افزوده	:	Payam Nor University
رده بندی کنگره	:	۳۹۷ ۲۴۴ ۳۸۱ PI
رده بندی دیویی	:	۶۲۰۹/۱۸۸ ف
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۵۷۴۵۳۳

دانشگاه پیام نور

چاپ اول: ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۲۸۰۰۰۰

جریان‌شناسی شعر معاصر ایران

مؤلفان: دکتر یوسف عالی عباس آباد - دکتر صدیقه سلیمانی

ویراستار علمی: دکتر سعید کریمی

تهیه و تولید: دفتر تدوین و تولید کتب و محتوای آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و توزیع دانشگاه پیام نور

شابک: ۱-۵۹۳-۱۴-۹۶۴-۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 14 - 0593 - 1

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به دانشگاه پیام نور است. تولید، کپی یا خلاصه‌برداری، نشر و ترجمه، چاپ، افست، توزیع گسترده، تهیه CD و ... این اثر یا بخشی از آن اعم از متن، طرح پشت و روی جلد و ... بدون اخذ مجوز کتبی از معاونت فناوری و پژوهش دانشگاه خلاف مقررات و تعرض به حقوق مادی و معنوی دانشگاه است. متخلفین وفق قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان و هنرمندان دارای مسئولیت حقوقی و کیفری بوده و تحت پیگرد قرار می گیرند.)

(این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است)

آدرس فروشگاه مرکزی چاپ و انتشارات دانشگاه پیام‌نور: تهران، خیابان شهید رجایی،

نرسیده به تقاطع آزادگان، جنب ورزشگاه یادآوران. تلفن: ۵۵۵۰۲۱۰۴ - ۵۵۰۹۸۲۸

سایت فروش اینترنتی: <http://digibook.pnu.ac.ir>

فهرست مطالب کتاب

پیشگفتار مؤلف
مقدمه

نه

یازده

۱	فصل اول: بررسی تاریخی - اجتماعی انقلاب مشروطه و زمینه‌های تحول فکری و ادبی ایران
۱	۱-۱ انقلاب مشروطه و بیداری ایران
۳	۱-۱-۱ مدرسه دارالفنون
۴	۱-۱-۲ تأسیس روزنامه
۵	۱-۱-۳ چاپخانه
۶	۲-۱ انقلاب مشروطیت
۶	۳-۱ اوضاع و احوال اجتماعی و مقدمات نظام مشروطیت ایران
۱۰	۴-۱ محتوای ادبیات مشروطه
۱۱	۱-۴-۱ زبان
۱۵	خلاصه فصل اول
۱۶	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل اول
۱۷	خودآزمایی تشریحی فصل اول
۱۹	فصل دوم: شعر مشروطه
۱۹	هدف کلی
۱۹	هدف‌های یادگیری
۲۰	۱-۲ انقلاب مشروطه و شعر فارسی
۲۰	۱-۱-۲ شعر پیش از دوران مشروطه
۲۴	۲-۲ شعر مشروطه
۳۰	۲-۲-۱ تقی رفعت (۱۳۰۸-۱۳۳۹ ه.ق)

۱۳۸	۵-۱-۱ نیما یوشیج (۱۲۷۴-۱۳۳۸)
۱۳۹	۵-۱-۲ احمد شاملو (۱۳۰۴-۱۳۷۹)
۱۵۶	۵-۱-۳ مهدی اخوان ثالث (۱۳۰۷-۱۳۶۹)
۱۷۳	۵-۱-۴ فروغ فرخزاد (۱۳۱۳-۱۳۴۵)
۱۸۳	۵-۱-۵ محمدرضا شفیعی کدکنی (۱۳۱۸-)
۱۸۸	خلاصه فصل پنجم
۱۹۰	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل پنجم

۱۹۳	فصل ششم: جریان‌های شعر جیغ بنفش، موج نو، حجم، شعر ناب، مقاومت
۱۹۳	هدف کلی
۱۹۳	هدف‌های یادگیری
۱۹۴	مقدمه
۱۹۴	۶-۱ دکتر تندر کیا
۱۹۸	۶-۲ هوشنگ ایرانی (چون نقاش)
۲۰۵	۶-۳ موج نو
۲۱۱	۶-۴ شعر حجم
۲۱۳	۶-۴-۱ فعالیت‌های رویایی
۲۱۵	۶-۴-۲ زمینه‌های اجتماعی و محلی شعر رؤیایی
۲۲۱	۶-۵ شعر ناب
۲۳۱	۶-۶ شعر تجسمی یا پلاستیک
۲۳۵	۶-۷ شعر مقاومت
۲۴۲	خلاصه فصل ششم
۲۴۳	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل ششم

۲۴۵	پاسخنامه
۲۴۷	کتابنامه

پیشگفتار مؤلف

زبان و ادبیات فارسی نمونه شعر دارد: شعر کهن و شعر نو. شعر کهن، که از زمان تغییر و تبدیل‌هایی به دربار فارسی میانه رخ داد و به صورت «فارسی جدید» (زبان دری) درآمد، آغاز شد. شاعرانی از حدود قرن سوم هجری، اشعاری از خود به یادگار گذاشتند و تا زمان انقلاب مشروطه ادامه دارد. در این دوره، شعر دارای وزن عروضی و اسلوب‌های خاص شاعرانه بوده است. قالب‌های گوناگون قصیده، غزل، مثنوی، قطعه، دوبیتی، رباعی و ... سروده می‌شده است. در این دوره کمابیش هزار سال است و هیچ واکنشی مبنی بر تغییر و تحول در ارکان و اسلوب‌های شاعرانه آن ایجاد نشد. در این دوره «هیچ کوشش قابل توجهی برای شکستن موضوعات شاعرانه قدیم به عمل نیامد و کلیه اصول و قوانین عروضی، همچنان ثابت و پایرجای بماند. سلطه کلاسیسم بر ادبیات فرانسه، در مقابل حکمفرمایی این قراردادها بر شعر فارسی با چیز و اندک به نظر می‌رسد.» (آربری، ۱۳۳۴: ۲۷)

پیش از انقلاب مشروطه، زمینه‌های خاصی در حوزه تفکر ایرانیان گشوده شد و روشنفکران ایرانی با سفر به خارج از کشور و به سبب سلطه حاکمان جبار بر کشور و ظلم و ستم آنان بر ایرانیان، از وطن، آزادی و ملیت سخن گفتند. اعتراض‌ها و نظریه‌پردازی‌های روشنفکران و تجددطلبان به دامنه شعر و چهارچوب‌های سنتی آن نیز کشیده شد و با انقلابی که در فکر مردم آن روزگار ایجاد شد، رفته‌رفته از شعر سنتی و کهن ایرانی فاصله گرفتند و به سوی شعر نو پیش رفتند و آن را پایه‌گذاری کردند. بزرگ‌ترین اعتراضی که بر آن شعر داشتند این بود که شعر سنتی خیالی و غیرواقع‌گرا

است و با اوضاع اجتماعی - سیاسی آشوب‌زده ایران آن روزگار فاصله‌های بسیار عمیقی دارد. باید شاعران به زبانی شعر سرایند که از آمال، خواسته‌ها، مبارزه‌ها، وطن و ملیت واقعی آنان و مشکلات روز سخن بگویند نه در باب توصیف و مغالطه با معشوق خیالی. با مطالعه بسیار گذرای شعر فارسی و علل رویکرد شاعران ایرانی به شعر نو، ملاحظه می‌شود که آزادی و وطن و مشکلاتی که در آن روزگار بر کشور ایران حاکم بود یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین گام‌ها برای ورود به شعر نو بود. روشنفکران، آزادی‌خواهان، مبارزان و تجددطلبان ابعاد گوناگون هویت ملی را - براساس موقعیت و تفکر خود - درک می‌کردند و در سخنرانی‌های خود که سهم زیادی در بیداری فکری ایرانیان داشت، بیان می‌کردند. پس از آنکه شعر نو به صورت بنیادی به وسیله نیما یوشیج پایه‌گذاری شد، روزگار ما جریان‌های شعری متعددی به وجود آمده و هریک از این جریان‌ها، سهمی در بیان معاصر از ادبیات ملی ایرانی داشته‌اند. در این کتاب سعی شده مهم‌ترین و کاربردی‌ترین جریان‌های شعر معاصر - نه همه آن‌ها - برای دانشجویان عزیز معرفی شود.